

Til Kommunal- og forvaltningskomiteen

Representantforslag om at kommuneloven endres for å fremme større åpenhet og bedre mulighet for deltakelse i lokaldemokratiet – Dokument 8:130 S (2014-2015)

Norsk Journalistlag (NJ) har litt over 9000 medlemmer. Noen er imot, andre er for parlamentarisk styringsform. Men alle er redaksjonelle medarbeidere som har journalistikk som yrke, og som skal ivareta viktige demokratiske oppgaver som informasjon, debatt og samfunnskritikk.

Journalister arbeider på vegne av publikum. Journalistikk er et samfunnsoppdrag. Jeg vil derfor sette fokus på problemene våre medlemmer - og dermed også borgerne - opplever fordi det parlamentariske styringssystemet er mer lukket enn et formannskapsbasert system.

Journalistlaget tar altså ikke direkte stilling til om kommunal parlamentarisme bør oppheves eller ei, men støtter forslagetets målsetning om å fremme større åpenhet i lokaldemokratiet.

I henhold til kommuneloven kan kommunerådet eller fylkesrådet selv bestemme om deres møter skal være åpne for publikum. Det innebærer i praksis at med et parlamentarisk system, foregår rådsmøtene som oftest bak lukkede dører. Beslutningene blir offentliggjort i etterkant.

Slik vi ser det, er de demokratiske spillereglene ved parlamentarisk styre svekket både for møte- og dokumentoffentlighet. Dette fordi offentleglova fra juni i år i tillegg gir anledning til å unnta fra innsyn sakslister og innstillinger til såkalt forberedende byrådsmøter. Det nye unntaket innebærer som kjent at allmennheten først kan få vite om saken og saksgrunnlaget på et tidspunkt hvor avgjørelsen i realiteten er tatt.

Før Stortinget endret offentleglova, krevde Vegard Venli i Kommunal Rapport innsyn i de forberedende dokumentene hos alle kommuner og fylkeskommuner med parlamentarisk styreform. Etter vedtak fra Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, ble fylkeskommunen der tvunget til å gi innsyn i de påkrevde dokumentene. Kommunal Rapport fikk da blant annet innsyn i:

- Vedtak om anleggsstart av Mela bru.
- Brev om forvaltning av midler til rekruttering og kompetanseheving i landbruket, og
- Uttalelse om ny organisering av bompengeromsomheten.

Med andre ord: Helt sentrale saksdokumenter til møter der de reelle drøftelsene skjer.

I henhold til kommuneloven og offentleglova kan med andre ord totalt sett alle saker som diskuteres på et tidlig stadium, eller saker der det aldri kommer noen innstilling eller vedtak, holdes hemmelige for innbyggerne med parlamentarisk styre. Fellesskapet vårt fratras altså grunnlaget for det som besluttes. Som Pressens Offentlighetsutvalg påpekte i en uttalelse fra april i år, kan «dette svekke tilliten til og forståelsen for viktige beslutninger i samfunnet.»

I foreliggende forslag vises det til forskning som dokumenterer at det parlamentariske systemet er mer lukket enn et formannskapsbasert system. «Journalistene mister adgang til det utøvende organ», påpeker blant annet Hans Petter Saxi, som har skrevet doktoravhandling om innføringen av kommunal parlamentarisme. Jeg har snakket med journalister i blant andre Bergens Tidende, Nordlys og Hamar Arbeiderblad, altså redaksjoner som dekker parlamentarisk styre, som samstemte legger til at hovedproblemet i så måte er mangelen på kjennskap til de faglige vurderingene.

Etter Norsk Journalistlags mening er det viktig at offentlighet ikke bare er etterfølgende. Så lenge en sak er under forberedelse, er det mulig å utvide problemstillingene, innsamle ytterligere informasjon og utarbeide alternativer. Dette er muligheter vi har mistet ved parlamentarisk styre.

Politikk er uenighet. Et viktig kjennetegn ved et demokrati er at uenighet fritt kan omtales. Offentlig debatt er en forutsetning for å få gjort noe med de problemer som eksisterer og for å utvikle nye løsninger. Hvis kommunalt parlamentarisk styre skal bestå, må etter vår mening møte- og dokumentoffentligheten bli den samme som for formannskapsbasert styre.

Ina Lindahl Nyrud
advokat